

ամբողջ ժողովուրդ մը ծափահարու-
թիւն կ'ընէ . ինչուան թուղթ մըն ալ
պատուելու ըլլաս, թնդանօթներու ու
րոտմունքներ ու ձայներ կը լսուին :

Եւ ձայներու կրկնուիլը առաջ ա-
հաւոր կերպով մը կը սկսի, ետքը կա-
մաց կամաց պակսելով՝ ինչուան բնա-
կան ձայնի պէս կ'ըլլայ ու կը դադրի :
Կրկնութիւնները ինչուան երեսուն-
ու վեց անգամ կ'ըլլան եղեր . բայց
աս արձագանգ տուող սենեկին ետեւի
մէկ սենեակը երբոր քակեր են հնու-
թեանը համար, կրկնութիւններէն
վեցը պակսեր են : Շատ հետաքրք-
րի մարդիկ ետեւէ եղած են աս զար-
մանալի արձագանգիս պատճառները
իմանալու, բայց մէկը չէ եղած որ
ստոյգ ու ճիշդ մեկնութիւն մը կա-
րենայ տալ : Բովի բնակիչներն ալ որ
միշտ կը լսեն աս կարգէ դուրս ձայնն
ու օրոտմունքը, չեն հասկըցած թէ
ինչէն է աս արձագանգին սաստկու-
թիւնը :

Ար պատմեն թէ Եւրոպայի մը աս
տանը զարմանալի յատկութեանը վը-
րայ զմայլած, իր երկիրն օր դարձեր է՝
տուն մը շինել տուեր է բոլորովին իւ-
մոնէթ թայի տանը նման, թէ ձևով,
թէ մեծութեամբ և թէ ինչուան
ներսի կազմուածքովը . շէնքը լմրնա-
լէն ետեւ՝ ուղեւիկ իր շինած տանը
արձագանգը փորձել, կը կենայ ան
պատուհանին քովը ու ձայն կը հանէ .
ձայնը օդուն մէջ կը կորսուի, ու մէկ
արձագանգ մըն ալ չառնէր : Եւ յետ-
մարդը տեսնելով որ իր ամէն ջանքն
ու յոյսը պարապ ելաւ, տրտմութե-
նէն գրեթէ խելքը կը կորսնցընէ,
ու կ'ըսեն թէ նաև ինքզինքը սպան-
ներ է :

ԲՈՒՍԼԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Պատկերացի :

Եւրոպայի, քասիա՝ և պատկա-
ռուկ կ'ըսուին տեսակ մը բոյսեր,
որ պարտէզներու ու ջերմանոցներու
մեծ զարդ ու հարստութիւն են, և
ընդամենը՝ բուսոց ցեղէն կը սեպուին .
աս ցեղին տակը կ'երթան շատ տեսակ
խոտեր, թուփեր ու ծառեր : Եւ բոյ-
սերուն ծաղիկը իրենց ծայրը ամփո-
փուած՝ կամ հասկի ձևով կ'ըլլայ .
հունտերնին կամ պտուղնին ընդհան-
րապէս երկայնաձև է՝ այլ և այլ
ձևերով : Կակիաները ինչուան հա-
րիւր տասը տեսակ կը համրուին, որ
իրենց տերեւներովն ու ցօղուններովը
իրարմէ կը տարբերին : Եւ բոյս մը
չկայ որ տերեւները մի և նոյն ժամա-
նակի մէջ այնչափ զարմանալի երե-
ւոյթներ ու աղուոր տեսք ունենան՝
ինչպէս աս բոյսը : Եւ աճառականու-
թեան ու արուեստներու մէջ շատ կը
բանին ակակիաներուն բերքերը : Եւ
ընդուն ելլելու ու մտնելու ատենը ա-
սոնք այլ և այլ փոփոխութիւններ առ-
նելուն կողմանէ՝ շատ անուանի են
պատկառուկ ակակիան, կենդանի ա-
կակիան ու հասարակ պատկառուկը .
հոս մասնաւոր կերպով ասոր վրայ կը
խօսինք :

Եւրոպայի և քասիան տերեւները ի-
րարու վրայ կը պառկին՝ դէպ ի իրենց
կոթերը . ցօրեկը նորէն կը տնկուին՝
իբր թէ քունէ մը արթնցած ըլլային :
Եւ ընդուն ճառագայթները, որ ուրիշ
ամէն գործարանաւոր մարմիններէն
աւելի բոյսերուն վրայ ազդեցութիւն
ունին, բոյսերուն մէջ ալ ամենէն ա-
ւելի պատկառուկներուն վրայ կ'ազ-
դեն . վասն զի ասոնք արեւուն ճառա-
գայթներուն դիրքին համեմատ իրենց
դիրքն ալ ստէպ կը փոխեն . անկէ
զատ ուրիշ դիրք մըն ալ կ'առնեն, որ

աւելի զարմանալի է . այսինքն երբոր տերեւ մը օտար մարմնոյ մը դպչելով կամ մտնելով մէջ մնալով ամփոփուի , իրեն կոթը քովի տերեւին կոթին կամ ճիւղին մօտենալով՝ անոր հետ սուր անկիւն մը կը ձևացնէ . և թէ որ խիստ սաստիկ մօտենալու ըլլայ, քովի տերեւներն ալ կը զգան ու հետզհետէ իրարու հետ կը միանան , որով քիչ առաջին կը տեսնես որ ճղին վրայի բոլոր տերեւները ամփոփուած են : Իսկ տերեւներուն ու ճղերուն աս գիրքով կամ ան գիրքով դառնալը իրարմէ կախմունք չունի . և թէպէտ այն պէս մը կ'երևնայ՝ թէ երբոր ճիւղ մը մէկգին դառնայ , բոլոր իրեն տերեւներն ալ պէտք է դառնան ու ամփոփուին , բայց կրնայ մէկը այնպէս թեթեւ կերպով նոյն ճղին դպչի՝ որ միայն անիկայ պզտիկ շարժմունք մը առնէ : Տունկին ամփոփուած ճիւղերը շուտով մը նորէն կը բացուին , ու իրենց առջի վիճակը կը դառնան այլևայլ պատճառներով : Ինչպէս երբոր ցորեկուան լոյսը ծագի , տունկը մասնաւոր ոյժ մը առնէ , եղանակները փոխուին և այլն :

Պատկառուկին աս երևոյթներուն վրայ շատ քննութիւններ ըրին զանազան տնկաբաններ ու բնապատումներ , բայց մինչև հիմա հաւանական մեկնութիւն մը չտուին : Սմանք ըսին թէ պարզապէս մեքենական շարժմունք մըն է . ոմանք ալ՝ թէ լուսոյ մասնիկները բոյսին դպչելէն , ու սնունդ արար հիւթերէն առաջ կուգան , որոնք տեսակ մը շարժմունք կուտան տունկին , ինչպէս որ կենդանեաց ներսի գին ալ շրջան մը կը պատճառեն :

Օրմանք չէ՝ թէ որ մարդիկ մինչև հիմա բնութեան դեռ շատ գաղտնիքներուն խելք չեն կրցած հասցնել . վասն զի մարդուս միտքը չափաւոր արարած ըլլալով՝ իրաւ է որ միշտ դէպ 'ի կատարելութիւն կը գիտէ , բայց կամաց կամաց :

Եսպիսի բնութեան գաղտնիացը

վրայ գալով՝ ազուր կը գրէ գաղղիացի բանաստեղծին մէկը .

Ինչ արդեօք Ռէոմիւր , որոյ ձեռն յաղթական Բզնաւար փարատեաց ըզգաղտնեաց բռնութեան , Ասիցէ թէ զիարդ արուեստին իւր նըրբին Ես ծնունդ բռնաւից տեսութիւն Արարչին : Էր ասպիդ և յովազ և վագերք անընտել Ըզարուց երբէք ոչ գիտացին բոյս մեղմել : Եւ որ զիւրն առնու ջամբ 'ի ձեռաց սիրելոյն Խածանէ ինչ ըզնա տիրաւորն այն միշտ շուն : Հիմոտամբք բիւրուոր , որք թըւին վայրապար , Ապիկարն այն ճրճի առնու ձեմն յամբաբայլ : Եւ կամ էր այն որդնուկ գործէ զիւրն ըզնիւրիմ , Եւ անտի յարուցեալ ըզգենու նոր մարմին , Լուսալիւր փոզիողէ պատկազարդ Զակատու , Եւ ընդ օդս ընդ անհուն թևածեալ Զախր առնու : Տիւ Ֆայի ! Հանձարեղ , անդ բուսոց 'ի միջի , Թէ 'ի մի ժողովէ զամենայն աշխարհի , Ասիցէ ինչ՝ ընդէր պատկառուկ գողգօջոտ Ընդ ձեռամբ մեր թեքի ամօթխած և երկչոտ :

Հ . Տ . Թ

ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երբ Զրային օջ :

ԻՐԱԾՈՅ կենդանեաց վրայ ուրիշ անգամ խօսած ենք օրագրիս մէջ . ասոնց կարգը մտեր է մօտերս նաև ահագին մեծութեամբ Զրային օձ մը՝ Լիբերիկա գտնուած : Լս օձին ոսկորներուն երկայնութիւնը՝ գլխէն ինչուան պոչին ծայրը 114 անգղիական ոտնաչափ է , ու կողերուն ոսկորներէն չափելով՝ հաստութիւնը կամ շրջապատը տասը կանգունէն աւելի եղած պիտի ըլլայ : Լսպիսի մեծ սողունի կմախք ինչուան հիմա գրտնուած չէր , ու կազմութեանէն կ'երևնայ որ ասիկայ կէտերուն ու մազէսի տեսակ սեպուած կենդանիներուն մէջտեղն է : Լիւաններուն շարքը այնպէս է որ կլած որսը ներս կ'երթայ՝ բայց դուրս ելել չկրնար եղեր . գլուխը՝ բոլոր մարմնոյն համեմատելով պզտիկ է . աչուրներուն տրամագիծը

1 Du Fai. Փարիզու տնկաբանական պարտէզին ու բնական պատմութեանց ձեմարանին վերա տեսու չն էր , երբ իր տեղը Պիւֆոն անցաւ :